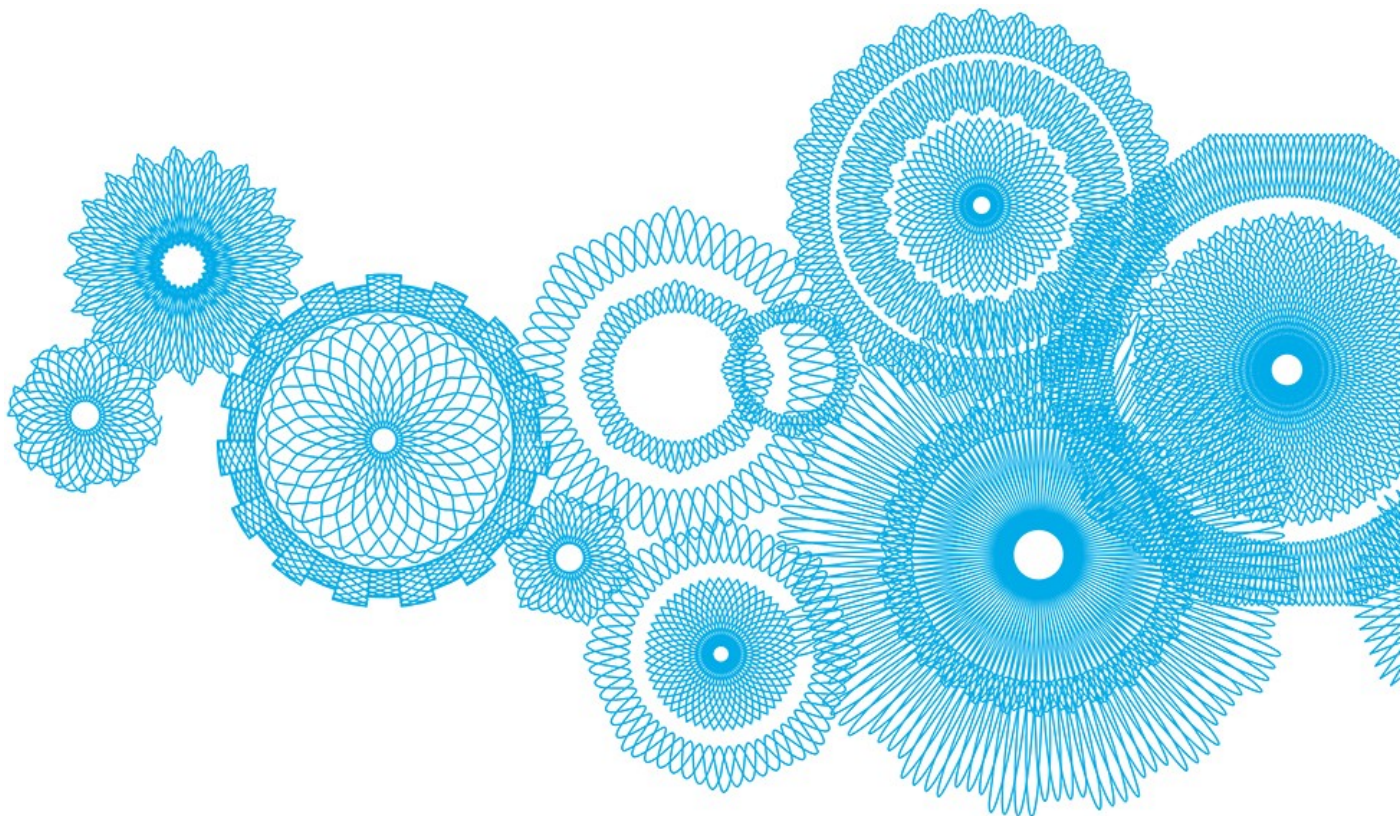

Høringsnotat – kommunale botiltak med døgnbemanning

Sendt på høring: 19. juni 2026

Høringsfrist: 21.september 2026

Innhold

1	Bakgrunn og hovedinnhold	3
2	Menneskerettslige forpliktelser	3
3	Gjeldende rett	4
4	Bakgrunnen for forslaget	7
5	Departementets vurderinger og forslag	9
5.1	Behovet for å åpne for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser	9
5.2	Bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser	12
5.2.1	Ansvar og grunnleggende forutsetninger	12
5.2.2	Målgruppe og type tiltak	13
5.2.3	Vilkår for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser	15
6	Økonomiske og administrative konsekvenser	20
7	Forslag til lovendringer	21
8	Merknader til bestemmelsene	22
9	Forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning	23
9.1	Innledning	23
9.2	Formål og virkeområde	24
9.3	Godkjenning og kontroll	24
9.4	Krav til kommunale botiltak med døgnbemanning	26
9.5	Tilsyn	27
10	Forslag til forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning	31

1 Bakgrunn og hovedinnhold

Ved behandlingen av prop. 83 L (2024–2025) *Endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet)* vedtok Stortinget et nytt kapittel 9 A i barnevernsloven om kommunale botiltak med døgnbemanning. Reglene åpner for at kommuner som ønsker det kan etablere og tilby kommunale botiltak med døgnbemanning som et frivillig hjelpetiltak etter § 3-2 i barnevernsloven. Det nye tiltaket er ment som et alternativ til fosterhjem eller institusjon for barn som i en kortere eller lenger periode trenger å bo utenfor hjemmet. Bestemmelsene trer i kraft 1. januar 2027.

Departementet foreslår i dette høringsnotatet endringer i barnevernsloven som åpner for at kommunale botiltak med døgnbemanning også kan benyttes ved omsorgsovertakelser. Forslaget innebærer at kommuner som ønsker det selv kan etablere barnevernstiltak som i noen tilfeller kan være et alternativ til fosterhjem og institusjon. Forslaget åpner for at barnevernstjenesten i saker om omsorgsovertakelse etter § 5-1 kan legge fram kommunalt botiltak med døgnbemanning som tiltaksforslag for barneverns- og helsenemnda. Departementet foreslår også å åpne for at barn kan gis opphold i et kommunalt botiltak med døgnbemanning ved akutte omsorgsovertakelser etter barnevernsloven § 4-2.

I kapittel 9 A om kommunale botiltak med døgnbemanning, er det gitt nærmere regler blant annet om kommunens ansvar, barnevernstjenestens oppfølgingsplikt, barns rettigheter og adgangen til grensesetting, saksbehandling og klage, krav om statlig godkjenning og andre generelle krav. Det er også vedtatt endringer i enkelte andre bestemmelser i loven, blant annet om politiattest og om tilsynsmyndighetenes ansvar for å føre tilsyn med kommunale botiltak med døgnbemanning. Departementet foreslår at reglene om kommunale botiltak med døgnbemanning som allerede er vedtatt også skal gjelde ved bruk av slike tiltak ved omsorgsovertakelser. Samtidig vil de alminnelige reglene som gjelder ved omsorgsovertakelser gjelde dersom barnet gis opphold i et kommunalt botiltak med døgnbemanning. Departementet foreslår imidlertid et krav om at barneverns- og helsenemnda ved sin behandling av saken må ta stilling til bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning.

Departementet kan med hjemmel i § 9 A-7 gi forskrift med nærmere krav til kvalitet, godkjenning, bemanning og kompetanse, innholdet i barns rettigheter, gjennomføring av grensesetting og om saksbehandling og klagebehandling ved opphold i kommunale botiltak med døgnbemanning. Departementet foreslår i dette høringsnotatet også forslag til forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning.

2 Menneskerettslige forpliktelser

Barns rett til omsorg og beskyttelse kan utledes av både Grunnloven § 104 og av FNs barnekonvensjon (barnekonvensjonen) artikkel 3 og 19. Barns behov for omsorg og beskyttelse er også understreket av Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) i mange saker, og er anerkjent som et legitimt inngrepsformål ved inngrep i retten til familieliv etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8. Tiltak som skiller barn og foreldre, som for eksempel akuttvedtak og vedtak om omsorgsovertakelse,

er et inngrep i familielivet. Barn og foreldres familieliv er vernet gjennom både Grunnloven § 102, og flere internasjonale konvensjoner, som EMK artikkel 8.

I de tilfellene staten overtar omsorgen for et barn, innebærer barns rett til omsorg og beskyttelse at staten må følge med på hvordan barnet har det, og iverksette nødvendige tiltak for at barnet skal få tilstrekkelig omsorg og beskyttelse. Godkjenning, kvalitetssikring og tilsyn med kommunale botiltak med døgnbemanning er viktige virkemidler for å ivareta kvaliteten i tilbudet og for å sikre det enkelte barnets rettssikkerhet.

Barnekonvensjonen inneholder flere relevante bestemmelser.

- Artikkel 3 fastsetter at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn.
- Artikkel 19 forplikter staten til å beskytte barn mot vold, overgrep og omsorgssvikt.
- Artikkel 20 pålegger staten en plikt til å beskytte og bistå barn som er fratatt sitt familiemiljø eller der det ikke er til barnets beste å bli boende i familien.
- Artikkel 25 gir barn som bor på institusjon rett til en periodisk vurdering av behandlingen de får, og av alle andre forhold som har betydning for plasseringen.

3 Gjeldende rett

Adgangen til å treffe vedtak om omsorgsovertakelse er regulert i barnevernsloven § 5-1. Bestemmelsen beskriver i bokstavene a til g ulike former for alvorlig omsorgssvikt som kan gi grunnlag for omsorgsovertakelse:

- a) omfatter tilfeller der det er alvorlige mangler ved den omsorgen barnet får, herunder den personlige kontakt og trygghet, sett hen til det barnet trenger etter sin alder og utvikling.
- b) gjelder tilfeller der foreldrene ikke sørger for at et barn som er sykt, har nedsatt funksjonsevne eller er spesielt hjelpetrengende, får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring.
- c) gjelder tilfeller der barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet.
- d) omfatter tilfeller der det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet fordi foreldrene vil være ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet. Bestemmelsen åpner dermed for omsorgsovertakelse ut fra en fremtidsvurdering.
- e) åpner etter strenge vilkår for omsorgsovertakelse av nyfødte barn.
- f) omfatter tilfeller der flytting av et barn som med foreldrenes samtykke bor utenfor hjemmet vil føre til omsorgssvikt som nevnt i bestemmelsen.
- g) omfatter tilfeller der barnet har bodd utenfor hjemmet i mer enn to år med foreldrenes samtykke, og barnet er blitt så knyttet til mennesker og miljøet der det er, at flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet.

Det er presisert i bestemmelsen at barneverns- og helsenemnda bare kan treffe vedtak om omsorgsovertakelse når mindre inngripende tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet, og bare dersom omsorgsovertakelse er nødvendig ut fra barnets situasjon.

Valg av tiltak ved omsorgsovertakelser er nærmere regulert i barnevernsloven § 5-3. Det framgår av første ledd at det skal det framgå av nemndas vedtak om barnet skal bo i et fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon. Unntaket fra disse to alternativene er dersom barnet har nedsatt funksjonsevne. I slike tilfeller kan nemnda bestemme at barnet skal bo i en opplærings- eller behandlingsinstitusjon, dersom det er nødvendig. Videre kan nemnda i særskilte tilfeller bestemme at barnet skal bo i et omsorgssenter.

I andre ledd er det stilt krav om at barnevernstjenesten, når den legger fram forslag om omsorgsovertakelse for nemnda, skal redegjøre for sitt syn på valg av tiltak etter første ledd. Nemnda kan i vedtaket sette krav til tiltaket. Dersom vedtaket ikke kan gjennomføres som forutsatt, skal saken forelegges nemnda på nytt.

I tredje ledd er det presisert at det ved valg av tiltak blant annet skal legges vekt på barnets mening, barnets identitet og behov for omsorg i et stabilt miljø, behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse og barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Det skal også legges vekt på hvor lenge det er antatt at omsorgsovertakelsen skal vare, og på barnets samvær og kontakt med foreldrene, søsken og andre personer som barnet har nær tilknytning til. Dersom barnet skal bo i fosterhjem, skal barnevernstjenesten vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem, jf. § 9-4.

Adgangen til å treffe akuttvedtak om omsorgsovertakelse er nærmere regulert i barnevernsloven § 4-2. Bestemmelsen åpner for at barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe akuttvedtak om omsorgsovertakelse dersom det er fare for at barnet blir «vesentlig skadelidende» dersom vedtaket ikke gjennomføres straks. Barnevernstjenestens leder og stedfortreder kan også treffe vedtak om samvær etter § 7-2 og § 7-3.

Det framgår av § 4-2 andre ledd, at dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp akuttvedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om tiltak. Dersom slik begjæring ikke foreligger innen seks uker fra vedtakstidspunktet, faller akuttvedtaket bort.

Det framgår av § 4-2 femte ledd at de tiltakene som framgår av § 5-3 også gjelder ved akuttvedtak om omsorgsovertakelse. Det innebærer at barnet som hovedregel skal gis opphold i enten et fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon.

Ansvar for barnet etter vedtak om omsorgsovertakelse er nærmere regulert i § 5-4.

I første ledd er det presisert at barnevernstjenesten har omsorgsansvaret for barnet etter at det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse. Det er også presisert at barnevernstjenesten skal gi barnet forsvarlig omsorg og skal ta avgjørelser på vegne av barnet, med mindre avgjørelsen ligger til foreldrene etter tredje ledd eller til vergen.

Det framgår av andre ledd at fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, utøver omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten og at de kan treffe alle avgjørelser på vegne av barnet som omfattes av barnevernstjenestens myndighet etter første ledd andre punktum. Det er også presisert at fosterforeldrene og institusjonen skal utøve omsorgen i samarbeid med barnevernstjenesten, og at vesentlige avgjørelser skal avklares med den. Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes eller institusjonens vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene eller institusjonen rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.

I tredje ledd er det presisert at foreldrenes foreldreansvar er begrenset til avgjørelser om barnets grunnleggende personlige forhold, som valg av type skole, endring av navn, samtykke til adopsjon og inn- og utmelding i tros- og livssynssamfunn.

Barnevernstjenestens ansvar for oppfølging av barn og foreldre etter en omsorgsovertakelse er regulert i § 8-3. I første ledd er det presisert at barnevernstjenesten skal følge opp barnet etter at vedtak om omsorgsovertakelse er iverksatt. Dette innebærer å følge med på hvordan barnet utvikler seg og om det får forsvarlig omsorg.

I andre ledd er det presisert at barnevernstjenesten også skal følge opp foreldrene etter at vedtak om omsorgsovertakelse er iverksatt. Det framgår av bestemmelsen at barnevernstjenesten skal følge med på foreldrenes situasjon og utvikling, og at barnevernstjenesten kort tid etter omsorgsovertakelsen skal kontakte foreldrene og gi dem tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

Det framgår av tredje ledd, at dersom hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barnevernstjenesten legge til rette for at kan få tilbake omsorgen for barnet, jf. § 5-7 om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse. Det er også presisert at barnevernstjenesten systematisk og regelmessig skal vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, herunder om det er grunnlag for å fremme sak om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, eller andre tiltak for å gi barnet ro og stabilitet.

I fjerde ledd er det presisert at barnevernstjenesten, så snart som mulig etter at barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om omsorgsovertakelse, skal utarbeide en plan for barnets omsorgssituasjon og oppfølgingen av barnet og foreldrene. Planen skal blant annet beskrive barnets behov og eventuell oppfølging som kan bidra til at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet. Planen skal endres dersom barnets behov tilsier det.

Barnevernstjenestens ansvar for oppfølging av barn og foreldre etter akuttvedtak er nærmere regulert i § 8-2. I første ledd er det presisert at barnevernstjenesten etter at akuttvedtaket er iverksatt skal følge med på hvordan barnet utvikler seg, og om det får forsvarlig omsorg. Barnevernstjenesten skal vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, eller om det er nødvendig å iverksette ytterligere tiltak for barnet.

Andre ledd presiserer at barnevernstjenesten også skal følge opp foreldrene. Barnevernstjenesten skal følge med på foreldrenes situasjon og utvikling, og skal kort tid etter at akuttvedtaket er truffet, kontakte foreldrene og gi dem tilbud om veiledning og

oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

I tredje ledd er det presisert at barnevernstjenesten skal utarbeide en plan for videre undersøkelser, barnets omsorgssituasjon og oppfølgingen av barnet og foreldrene. Planen skal endres dersom barnets behov tilsier det.

Kommunens økonomiske ansvar for barnevernstiltak er nærmere regulert i § 15-11. Det er presisert i bestemmelsens første ledd at kommunen skal sørge for bevilgninger som er nødvendige for å yte tjenester og sette i verk tiltak som den har ansvaret for etter barnevernsloven.

Kommunale botiltak med døgnbemanning som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernsloven § 3-2 er nærmere regulert i nytt [kapittel 9 A i barnevernsloven](#). Det er også vedtatt enkelte andre endringer i tilknytning til de nye reglene. Lovendringene trer i kraft 1. januar 2027.

4 Bakgrunnen for forslaget

Mange kommuner har etablert kommunale botiltak innenfor ulike sektorer. Kommunale botiltak benyttes blant annet innen boligsosialt arbeid, ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og overfor personer med store behov for helse- og omsorgstjenester. Kommunale botiltak kan dermed ha ulike formål, forskjellig innretning og benyttes til ulike målgrupper. Flere kommuner benytter kommunale botiltak også som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernsloven § 3-1. Kommunale botiltak benyttes da særlig som ettervernstiltak for ungdom over 18 år. Tall fra SSB viser at rundt 1600 ungdommer bodde i et kommunalt botiltak som et barnevernstiltak ved utgangen av 2022.

I 2021 fikk Bufdir i oppdrag fra departementet å gi anbefalinger om tiltak for barn og unge som trenger tiltak utenfor hjemmet. Bakgrunnen for oppdraget var et behov for mer kunnskap om tiltak for særskilte målgrupper i barnevernet. Bufdir konkluderte med at det er behov for alternative tiltak for ungdom som verken passer inn i dagens institusjonstilbud eller i fosterhjem. Direktoratet anbefalte derfor å videreutvikle kommunale botiltak som et alternativ ved omsorgsovertakelser. De framhevet samtidig at det var behov for blant annet å regulere målgruppe, kvalitetskrav, godkjenning, krav til bemanning, adgang til begrensninger og tilsyn.

Barnevernsinstitusjonsutvalget ga i NOU 2023: 24 *Med barnet hele vegen* uttrykk for at flere barn som må flytte ut av hjemmet bør få hjelp i sitt nærmiljø og i kommunal regi. Utvalget foreslo blant annet å åpne for bruk av kommunale botiltak ved omsorgsovertakelser. Utvalget la samtidig til grunn at dette forutsetter en hensiktsmessig regulering og kvalitetssikring av de kommunale botiltakene. Utvalget mente videre at underforbruk av kommunale botiltak fører til unødig høy belastning på statlige tiltak, ikke minst på barnevernsinstitusjonene. Utvalget var samtidig oppmerksom på at kostnadsforskjeller mellom barnevernsinstitusjon og kommunale botiltak gir risiko for at kommunen velger å bruke botiltak selv om barnet trenger et institusjonsopphold.

Om lag 50 høringsinstanser uttalte seg om forslagene fra utvalget om kommunale botiltak. Det generelle inntrykket fra høringen var at de fleste instansene var enige med utvalget i behovet for å utvikle tilbudet av tiltak i barnevernet, eller at de støttet utvalgets forslag knyttet til kommunale botiltak. Samtidig ga mange høringsinstanser uttrykk for at det var behov for ytterligere regulering eller mer utredning. Blant annet var flere høringsinstanser opptatt av behovet for avklaringer knyttet til målgruppe, ansvar og oppgavefordeling samt krav om godkjenning og tilsyn. Flere instanser hadde også innspill knyttet til de økonomiske og administrative sidene av forslagene. Blant annet var enkelte instanser bekymret for hvordan økonomiske incentiver kan påvirke kommunenes valg av tiltak.

DeLoitte og Oslo Economics har nylig gjennomført en områdegjennomgang av institusjonsbarnevernet. I rapporten *Områdegjennomgang av institusjonsbarnevernet* ble det vist til et behov for økt bruk av kommunale tilbud for barn som trenger et tiltak utenfor hjemmet. Det ble særlig vist til at noen barn blir boende lenger på institusjon enn nødvendig fordi kommunen ikke klarer å fremskaffe et mer egnet tiltak. Dette skaper utfordringer for barnet, som ikke får en overgang til et mer hensiktsmessig tilbud, og for kapasiteten i institusjonstilbudet.

Ved behandlingen av Prop. 83 L (2024–2025) *Endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet)* vedtok Stortinget nye regler som åpner for at kommuner som ønsker det kan etablere kommunale botiltak med døgnbemanning som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernsloven § 3-2. De nye reglene innebærer at kommuner som ønsker det kan etablere og benytte kommunale botiltak med døgnbemanning etter de nye reglene i kapittel 9 A i barnevernsloven. Bruk av kommunale botiltak etter de nye reglene forutsetter blant annet at Bufetat på forhånd har godkjent tiltaket.

I forarbeidene til de nye reglene ble det vist til at kommunale botiltak med døgnbemanning kan være et godt tiltak for noen barn og ungdom som i en kortere eller lengre periode må bo utenfor hjemmet. Tiltaket kan både hindre unødige institusjonsopphold og bidra til at noen barn tidligere kan flytte tilbake til kommunen etter opphold i fosterhjem eller institusjon. Det ble samtidig presisert at tiltaket ikke bør benyttes dersom det er behov for inngrep, utover det som følger av omsorgsansvaret, for å gi barnet et forsvarlig tilbud. Det ble også presisert at tiltaket ikke bør benyttes hvis det ikke er mulig å beskytte barnet eller ungdommen fra alvorlige risikofaktorer i familien eller nærmiljøet.

De nye reglene om kommunale botiltak med døgnbemanning som et frivillig hjelpetiltak etter § 3-2 er knyttet til tilfeller der barnevernstjenesten vurderer at det er et behov for at andre enn foreldrene utøver den daglige omsorgen. De nye reglene berører ikke bruk av kommunale botiltak som et frivillig hjelpetiltak etter § 3-1, for eksempel der foreldrene fortsatt skal ha ansvaret for å ivareta den daglige omsorgen, men der barnevernstjenesten bidrar med oppfølging og med å hjelpe ungdommen med å etablere seg i egen bolig. De nye reglene berører heller ikke bruk av kommunale botiltak etter annet lov- og regelverk.

De vedtatte lovendringene omfatter heller ikke tilfeller der barnevernstjenesten vurderer at det er behov for å treffe vedtak om omsorgsovertakelse etter §§ 5-1 eller 4-2. I

lovproposisjonen ble det imidlertid varslet at regjeringen ville «*utrede om det også bør åpnes for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser og akuttvedtak.*»

5 Departementets vurderinger og forslag

5.1 Behovet for å åpne for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser

Ved omsorgsovertakelser er utgangspunktet i dag at kommunene må velge mellom to typer barnevernstiltak: fosterhjem eller barnevernsinstitusjon. Dette gjelder både ved ordinære omsorgsovertakelser etter barnevernsloven § 5-1, og når det treffes et akuttvedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 4-2.

Bufetat har ansvar for rekruttering og opplæring av fosterhjem og for etablering og drift av barnevernsinstitusjoner. Dette ansvaret har nær sammenheng med Bufetatets plikt til å bistå barnevernstjenesten med tiltak til barn som må flytte ut av hjemmet («bistandsplikten»), jf. § 16-3. Formålet med bistandsplikten er å sørge for at barn som har behov for tiltak utenfor hjemmet får et egnet tiltak tilpasset det enkelte barnets behov. Bistandsplikten innebærer at Bufetat har en ubetinget plikt til å tilby en egnet institusjonsplass til det enkelte barn eller et fosterhjem når kommunen ber om det.

Det er kommunen som velger hvilken type tiltak barnet skal bo i. Dersom kommunen velger at barnet skal bo i en barnevernsinstitusjon og ber om bistand fra Bufetat, er det Bufetat som velger hvilken institusjon det skal gis tilbud om. Bufetat ivaretar bistandsplikten gjennom en kombinasjon av etablering og drift av statlige institusjoner, og gjennom kjøp av plasser fra private leverandører. Bistandsplikten gjelder både i ordinære saker og ved akutt plasseringer.

Barnevernstjenesten skal vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem. Kommunene kan også søke Bufetat om godkjenning av et kommunalt tiltak som barnevernsinstitusjon. Slik godkjenning forutsetter at de alminnelige reglene for godkjenning i barnevernsloven og i kvalitets- og godkjenningsforskriften er oppfylt. For å bli godkjent som barnevernsinstitusjon stilles det strenge krav blant annet til faglig innhold, kvalitet og bemanning. Dagens institusjonstiltak er i stor grad innrettet mot barn med høy problembelastning, og i praksis forutsetter etablering og drift av barnevernsinstitusjoner et stort opptaksområde. Med unntak av Oslo kommune, som har det helhetlige ansvaret for barnevernet, er det etablert svært få kommunale barnevernsinstitusjoner.

Kommunale botiltak med døgnbemanning skiller seg fra barnevernsinstitusjoner blant annet ved at tiltaket er ment å benyttes for ungdom med mer moderate problembelastninger. Dette har betydning blant annet for hvilken bemanning og kompetanse botiltakene må ha for å kunne bli godkjent. Graden av bemanningstetthet i kommunale botiltak vil blant annet avhenge av hvordan kommunen ønsker å innrette og bruke tiltaket. For å bli godkjent må tiltaket må ha en forsvarlig bemanning og

kompetanse. Departementet legger til grunn at bemanningstettheten ved kommunale botiltak med døgnbemanning generelt sett vil være lavere enn i dagens barnevernsinstitusjoner.

De nylig vedtatte reglene om kommunale botiltak med døgnbemanning omfatter bare frivillig hjelpetiltak etter barnevernsloven § 3-2. Dette innebærer at tiltaket ikke kan benyttes ved ordinære omsorgsovertakelser eller ved omsorgsovertakelser i akutsituasjoner.

Flere utredninger viser til at kommunale botiltak kan være et godt og egnet tiltak for noen barn og ungdom som i dag bor i fosterhjem eller institusjon. Det er blant annet vist til ungdom som kan ha stor nytte av å bevare tilknytning til lokalmiljø og nettverk, samtidig som de ikke ønsker å bo i et fosterhjem eller har behov for det miljøterapeutiske faglige opplegget og de rammene som gjelder for barnevernsinstitusjoner.

Etter departementets vurdering er hovedtrekkene ved dagens ansvarsdeling mellom det kommunale og det statlige barnevernet godt begrunnet. Dagens ansvarsdeling kan likevel ha enkelte uheldige og utilsiktede konsekvenser.

I bestemmelsen om kommunens overordnede ansvar for barnevernstjenesten er det presisert at kommunen har ansvar for å utføre de oppgavene etter loven som ikke er lagt til et statlig organ, jf. § 15-2 første ledd. Videre er det i bestemmelsen om barnevernstjenestens ansvar og organisering vist til at barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon, jf. § 15-3. I bestemmelsen er det listet opp eksempler på noen kjerneoppgaver barnevernstjenesten har ansvaret for:

- gjennomgå og vurdere bekymringsmeldinger
- gjennomføre undersøkelser av barnets omsorgssituasjon
- treffe vedtak om hjelpetiltak
- forberede saker for behandling i barneverns- og helsenemnda
- iverksette og følge opp barnevernstiltak.

Til tross for kommunenes omfattende og negativt avgrensede ansvar etter barnevernsloven, har kommunene ved omsorgsovertakelser likevel begrensede muligheter til selv å etablere og tilby tiltak som kan være et alternativ til fosterhjem eller institusjon. I praksis er kommunene ofte avhengig av tiltak i statlig regi. Dette kan bidra til at noen ungdom kan bli boende i tiltak som er mer inngripende og omfattende enn nødvendig, og som i noen tilfeller i for liten grad er tilpasset den enkelte ungdommens behov og livssituasjon.

At ansvaret for rekruttering av fosterhjem og etablering og drift av barnevernsinstitusjoner er lagt til Bufetat, bør etter departementets syn ikke være til hinder for at kommuner som ønsker det kan etablere forsvarlige og egnede tiltak i barnets eget nærmiljø. Utgangspunktet er at det enkelte barnets behov for barnevernstiltak skal være styrende for valg av tiltak. Dagens regelverk er ikke til hinder for Etter

departementets vurdering bidrar dagens system og regelverk til at kommunene i praksis har begrensede muligheter til selv å etablere og drifte barnevernstiltak utenfor hjemmet. Det bør derfor åpnes for at kommuner som ønsker og er i stand til det selv kan etablere og tilby tiltak utenfor hjemmet som kan møte det enkelte barnets behov for omsorg, hjelp og oppfølging.

Barn som flyttes ut av hjemmet som et barnevernstiltak skal gis et forsvarlig og egnet tiltak tilpasset det enkelte barnets behov for omsorg, beskyttelse og oppfølging. Tiltakene bør blant annet bidra til at barn kan etablere stabile og trygge relasjoner, at barnet gis et helhetlig tjenestetilbud som styrker barnets ressurser, og som kan gi barnet en følelse av normalitet og som ivaretar kontinuitet i tilknytningen til familie, skole og nettverk. Etter departementets vurdering kan økt bruk av kommunale botiltak i barnets nærmiljø bidra til dette. Å åpne for at kommunene selv kan utvikle tiltak i ungdommens eget nærmiljø vil gi barnevernstjenesten økt mulighet til å jobbe med positive beskyttelsesfaktorer i barnets eget nærmiljø blant annet knyttet til skole, fritidsaktiviteter, venner og familie.

Mangel på egnede tiltak i kommunen kan også gjøre det utfordrende å sikre gode overganger for barn som er klare for å flytte tilbake til kommunen etter opphold i en institusjon eller i et fosterhjem. I rapporten fra områdegjennomgangen av institusjonsbarnevernet viste *DeLoitte* og *Oslo Economic* til at noen barn blir boende lenger på institusjon enn nødvendig, fordi kommunen ikke klarer å fremskaffe et mer egnet tiltak. *Barnevernsinstitusjonsutvalget* viste på sin side til at mangel på kommunale botiltak bidrar til unødig høy belastning på barnevernsinstitusjonene. De viste også til at økt utbredelse av kommunale botiltak kan bidra til tryggere og mer gradvise overganger mellom barnevernstiltak. Departementet er enig i disse vurderingene. En grunnleggende forutsetning for å kunne gjøre noe med dette er at kommunene gis et større juridisk handlingsrom til selv å kunne etablere egne tiltak.

Etter departementets vurdering bør det åpnes for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning også ved omsorgsovertakelser. Dette gjelder både ved ordinære omsorgsovertakelser etter barnevernsloven § 5-1, og ved akutte omsorgsovertakelser etter barnevernsloven § 4-2.

Departementet understreker samtidig at kommunale botiltak med døgnbemanning kun skal benyttes når tiltaket er forsvarlig og til det enkelte barnets beste. Det er også viktig at prosessen knyttet til valg av kommunalt botiltak som tiltak ved en omsorgsovertakelse er forsvarlig og innrettet slik at barnets og foreldrenes rettssikkerhet ivaretas på en god måte. Både i utredningene og i høringene som er blitt gjennomført, er det blitt vist til at det er en risiko at økonomiske insentiver i for stor grad kan påvirke kommunenes valg av tiltak. Departementet legger til grunn at det som regel vil være rimeligere for kommunen å benytte et kommunalt botiltak med døgnbemanning, enn å gi barnet opphold i en barnevernsinstitusjon. Dette innebærer en risiko for at kommuner kan velge å benytte et kommunalt botiltak selv når barnet har mer omfattende behov for omsorg og oppfølging enn det slike botiltak kan tilby. Det kan derfor være behov for sikkerhetsmekanismer som

både forebygger feil bruk av botiltak og som bidrar til at innholdet i botiltaket er godt tilpasset barnets behov.

5.2 Bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser

5.2.1 Ansvar og grunnleggende forutsetninger

I Prop. 83 L (2024–2025) *Kvalitetsløftet i barnevernet*, viste departementet til at det er kommunene som har hovedansvaret for barnevernet, og at kommunene har et handlingsrom til å organisere tjenestene ut fra lokale behov og forutsetninger. Departementet ga på denne bakgrunnen uttrykk for at det bør være opp til hver enkelt kommune om de ønsker å etablere kommunale botiltak med døgnbemanning etter kapittel 9 A. Departementet viste også til at ikke alle kommuner vil ha mulighet til selv å etablere eller drifte slike botiltak alene. Departementet la blant annet til grunn at etablering av et kommunalt botiltak med døgnbemanning kan forutsette et relativt stort befolkningsgrunnlag. Det ble samtidig vist til at kommuner som ønsker det kan samarbeide om tiltaket.

Slik reglene om kommunale botiltak er utformet, er det bare kommunene selv som kan søke Bufetat om å få godkjent et tiltak som kommunalt botiltak med døgnbemanning. Bakgrunnen for dette er at formålet med å åpne for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning er å gi kommunene en ny mulighet til å etablere barnevernstiltak i ungdommens nærmiljø innenfor lovregulerte og trygge rammer. Samtidig forutsetter riktig og god bruk av kommunale botiltak at barnevernstjenesten har god kontroll på inntak, beboersammensetning, bemanning og kompetanse og det faglige innholdet i tiltaket.

I lovproposisjonen ble det også vist til at det er den enkelte kommune som selv har ansvaret for å sikre nødvendige bevilgninger for å yte tjenester og iverksette tiltak den har ansvaret for etter barnevernsloven, jf. barnevernsloven § 15-11. Dette innebærer at kommuner som etablerer et kommunalt botiltak med døgnbemanning vil ha det hele og fulle økonomiske ansvaret ved etablering og drift av botiltak med døgnbemanning. Dersom kommuner samarbeider om et kommunalt botiltak, vil det være opp til kommunene å avklare hvordan kostnadene skal fordeles. Å åpne for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning endrer ikke kommunenes lovpålagte ansvar eller oppgaver, men gir kommunene en ny mulighet til selv å etablere botiltak med døgnbemanning på lokalt nivå.

Disse forutsetningene og rammene ligger til grunn også for forslaget i dette høringsnotatet om å åpne for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser. Forslaget innebærer at kommunene vil ha det hele og fulle økonomiske ansvaret, og at kommunene selv må etablere og drifte slike tiltak. Private aktører vil ikke kunne søke Bufetat om å få godkjent et botiltak med døgnbemanning, og

kan heller ikke gis ansvar for etablering og drift. Bufetats økonomiske ansvar og rett til å kreve egenandel fra kommunene etter § 16-5 omfatter ikke slike tiltak.

Departementet vil samtidig understreke at muligheten til å etablere kommunale botiltak med døgnbemanning ikke har betydning for rekkevidden av Bufetats bistandsplikt etter barnevernsloven § 16-3. Kommunene kan fremdeles henvende seg til Bufetat og be om bistand til opphold i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon. Forslaget endrer heller ikke på at det er kommunene selv som velger type tiltak. Dersom en kommune henvender seg til Bufetat og ber om et fosterhjem eller institusjon, vil Bufetat ha en ubetinget plikt til å finne et fosterhjem eller en egnet institusjonsplass.

De nye reglene berører heller ikke bruk av kommunale botiltak etter annet lov- og regelverk. Forslaget innskrenker heller ikke kommunenes adgang til å benytte kommunale botiltak som et frivillig hjelpetiltak etter § 3-1. Dette kan for eksempel være aktuelt som et tiltak for å hjelpe ungdom med å etablere seg i egen bolig. De kravene som er stilt til kommunale botiltak med døgnbemanning etter kapittel 9 A gjelder ikke for kommunale botiltak som benyttes som hjelpetiltak etter § 3-1. Dette innebærer blant annet at kravene til døgnbemanning og statlig godkjenning ikke gjelder for denne type kommunale botiltak. Kommunale botiltak som benyttes som et tiltak etter § 3-1 må likevel oppfylle generelle krav i barnevernsloven, blant annet om forsvarlighet, barnets beste, barnets rett til medvirkning og krav til begrunnelse og dokumentasjon. Bruk av kommunale botiltak som et hjelpetiltak etter § 3-1 for ungdom under 18 år forutsetter at foreldrene fortsatt er i stand til å ivareta den daglige omsorgen. Dersom barnevernstjenesten vurderer at barnet trenger at andre enn foreldrene utøver den daglige omsorgen, kan barnevernstjenesten derfor ikke benytte et kommunale botiltak.

5.2.2 Målgruppe og type tiltak

Valg av kommunale botiltak som type tiltak

Utgangspunktet ved en omsorgsovertakelse er at barnevernstjenesten velger om barnet skal bo i et fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon, og legger dette fram som et forslag for barneverns- og helsenemnda.

Det er ikke nærmere regulert hvilken av disse tiltakstypene barnevernstjenesten bør velge i det enkelte tilfellet. Barnevernstjenesten må derfor gjør en konkret og individuell barnevernsfaglig vurdering av hvilken type tiltak som vil være egnet og til det enkelte barnets beste. Etter departementets vurdering er det på denne bakgrunnen heller ikke naturlig å lovregulere i hvilke tilfeller barnevernstjenesten bør velge et kommunalt botiltak med døgnbemanning framfor et fosterhjem eller en barnevernsinstitusjon. Målgruppene for fosterhjem, institusjon og kommunale botiltak vil ikke være gjensidig utelukkende, og et barn kan ha nytte av flere typer tiltak avhengig av barnets behov og hvordan tiltaket er innrettet. Det avgjørende bør være det enkelte barnets behov for et egnet og forsvarlig tiltak.

Det er barnevernstjenesten som er nærmest å vurdere om et kommunalt botiltak med døgnbemanning som kommunen selv har etablert og drifter kan være egnet som tiltak ved en omsorgsovertakelse. I en vurdering av om kommunen ønsker å benytte et kommunalt botiltak med døgnbemanning i stedet for institusjon eller et fosterhjem, kan kommunen gjerne ha en dialog med Bufetat. Dersom barnevernstjenesten velger å benytte et kommunalt botiltak med døgnbemanning, vil Bufetat i utgangspunktet ikke være involvert verken i tiltaksvalget, i den videre saksbehandlingen i barneverns- og helsenemnda, eller i den videre oppfølgingen av tiltaket. Dette vil gjelde på samme måte som i saker der barnevernstjenesten velger å benytte et fosterhjem kommunens selv har rekruttert eller dersom barnet bor i en kommunal barnevernsinstitusjon.

Dersom barnevernstjenesten vurderer at barnet bør gis opphold i et fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon, og ber om bistand fra Bufetat til dette, vil Bufetat ha en ubetinget plikt til å tilby kommunen en egnet og forsvarlig institusjonsplass eller et fosterhjem

Om målgruppen for kommunale botiltak med døgnbemanning

Etter departementets vurdering er det ikke hensiktsmessig å lovregulere i detalj hvilke barn og ungdommer som er i målgruppen for kommunale botiltak med døgnbemanning ved en omsorgsovertakelse. Departementet legger imidlertid til grunn at kommunale botiltak særlig kan være godt egnet i tilfeller der barn og unge har mange beskyttelsesfaktorer i nærmiljøet sitt, for eksempel i form av nettverk og venner, skolegang og fritidsaktiviteter og gode, etablerte relasjoner til kontaktpersoner i barnevernstjenesten og andre hjelpetjenester. Et kommunalt botiltak i hjemkommunen kan gi gode muligheter til å sikre kontinuitet og jobbe aktivt med slike beskyttelsesfaktorer. Et kommunalt botiltak kan også være et egnet for å gi trygge rammer til barn og ungdom som flytter tilbake til kommunen etter opphold i et fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon.

Departementet understreker samtidig at kommunale botiltak med døgnbemanning er ment å være et tilbud til barn og unge med mer moderate problembelastninger enn det barnevernsinstitusjonene generelt er beregnet for. Dersom ungdommen har behov for det faglige, miljøterapeutisk opplegget og den tette oppfølgingen som finnes i barnevernsinstitusjoner, vil et kommunalt botiltak med døgnbemanning som regel ikke være egnet som tiltak. Kommunalt botiltak med døgnbemanning vil heller ikke være egnet som tiltak for ungdom i en særlig sårbar livssituasjon med et omfattende omsorgs- og oppfølgingsbehov, og som har traumer fra omsorgssvikt, uheldige samspills- og tilknytningsforhold, vedvarende stress og generell utrygghet. Det samme gjelder for ungdom med så omfattende problembelastninger knyttet til rus, psykiske lidelser eller kriminalitet, at det er nødvendig å utøve tvang eller inngrep for å hindre at ungdommen gjør skade på seg selv eller andre. Kommunale botiltak kan også være mindre egnet i tilfeller der barna har et klart behov for å flytte til et nytt sted for å beskyttes eller skjermes fra alvorlige risikofaktorer i familien eller i sitt nærmiljø.

Departementet legger også til grunn at kommunale botiltak vil være mindre egnet for barn og ungdom som har et klart behov for og nytte av å vokse opp i en familiesituasjon. I

slike tilfeller bør barnevernstjenesten heller vurdere fosterhjem. Departementet anser at døgnbemannede kommunale botiltak i hovedsak vil være aktuelt for ungdom som ikke har behov for eller noe ønske om å knytte seg til en ny familie. Det kan også vurderes i tilfeller der barnevernstjenesten vurderer at det er høy risiko for at ungdom utsettes for brudd og utilsiktede eller gjentatte flyttinger. Kommunale botiltak som allerede er etablert er i hovedsak rettet mot ungdom over 15 år. I tilfeller der kommunale botiltak benyttes for barn under 15 år, bør tiltaket normalt være av kortvarig karakter og barnevernstjenesten må jobbe aktivt med å vurdere neste tiltak, for eksempel tilbakeføring til hjemmet eller til et fosterhjem.

Selv om kommunale botiltak er ment for en målgruppe med moderate problembelastninger, må det legges til grunn at barn og unge som må flytte ut av hjemmet på grunn av omsorgssvikt vil ha behov for mye oppfølging og omsorg. Ved akutte omsorgsovertakelser vil barna ofte ha særskilte behov for tilrettelegging.

Departementet vil også vise til barnevernsloven § 5-3 tredje ledd gir momenter som det skal legges vekt på ved valg av tiltak i det enkelte tilfellet.

Departementet nevner også at det er i gang et arbeid med å utvikle mer konkret veiledning om kjennetegn ved barn som kan ha nytte av et kommunalt botiltak, med sikte på å fremme en omforent forståelse av målgruppen blant barnevernstjenestene og de ulike aktørene i sektoren. Veiledningen vil også omfatte tilfeller der barn er klare for å flytte til et kommunalt tiltak etter opphold i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon, samt beskrive eksklusjonskriterier for når kommunale botiltak ikke bør benyttes. Veiledningen skal utvikles i samarbeid med kommuner som allerede har etablert relevante tilbud. Det skal også legges til rette for at Bufetat kan bistå kommunene med veiledning. Bufetats erfaringer med institusjonsdrift kan være nyttige for kommunene i planleggingsfasen ved etablering av tiltak.

5.2.3 Vilkår for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser

Vilkårene for omsorgsovertakelse må være oppfylt

Forutsetningen for å kunne gi et barn opphold i et kommunalt botiltak med døgnbemanning etter en omsorgsovertakelse, er at de alminnelige vilkårene for omsorgsovertakelse i barnevernsloven §§ 5-1 eller 4-2 er oppfylt.

Det er kommunen som har ansvaret for å fremme saker om omsorgsovertakelse for barneverns- og helsenemnda, og som er den offentlige parten i saken. Barneverns- og helsenemnda kan bare treffe vedtak om omsorgsovertakelse dersom vilkårene i § 5-1 første ledd bokstav a til g er oppfylt. Bestemmelsene beskriver ulike former for omsorgssvikt som kan gi grunnlag for å treffe vedtak om omsorgsovertakelse. På bakgrunn av hva som er målgruppen for kommunale botiltak med døgnbemanning, legger departementet til grunn at bokstav e som gjelder nyfødte barn, ikke vil være aktuelt som hjemmelsgrunnlag ved bruk av kommunale botiltak som døgnbemanning.

Det framgår av bestemmelsen at nemnda bare kan treffe vedtak om omsorgsovertakelse dersom mindre inngripende tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet, og bare dersom omsorgsovertakelse er nødvendig ut fra barnets situasjon. Denne presiseringen vil også gjelde ved bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning etter en omsorgsovertakelse.

I tillegg vil de overordnede bestemmelsene om barnets beste, barnets rett til medvirkning og krav til forsvarlighet i §§ 1-3, 1-4 og 1-7 gjelde også i saker det er aktuelt å benytte et kommunalt botiltak med døgnbemanning som tiltak. Forutsetningen for å kunne velge et kommunalt botiltak med døgnbemanning som tiltak ved en omsorgsovertakelse er derfor at barnevernstjenesten og barneverns- og helsenemnda etter en konkret og individuell vurdering kommer til at det kommunale botiltaket vil være egnet, forsvarlig og til det enkelte barnets beste.

På tilsvarende måte er forutsetningen for å kunne gi et barn opphold i et kommunalt botiltak med døgnbemanning etter et akuttvedtak om omsorgsovertakelse, at de alminnelige vilkårene i § 4-2 er oppfylt. Akuttvedtak om omsorgsovertakelser er et særlig inngripende tiltak og som i tillegg innebærer et unntak fra lovens hovedregel om at tvangstiltak skal forberedes av barnevernstjenesten og behandles av barneverns- og helsenemnda. Det er derfor stilt strenge krav for å kunne treffe et akuttvedtak om omsorgsovertakelse. Det framgår av bestemmelsen at barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder og påtalemyndigheten bare kan treffe akuttvedtak om omsorgsovertakelse dersom det er fare for at barnet blir «vesentlig skadelidende» dersom vedtaket ikke gjennomføres straks. Departementet vil også vise til at de overordnede bestemmelsene i barnevernsloven kapittel 1 om barnets beste, barnets rett til medvirkning, minste inngreps prinsipp og krav til forsvarlighet i §§ 1-3, 1-4, 1-5 og 1-7 også gjelder i akuttsaker.

Et akuttvedtak om å plassere et barn utenfor hjemmet kan bare treffes i tilfeller der mindre inngripende tiltak ikke vil være tilstrekkelig til å beskytte barnet. Forutsetningen for å velge et kommunalt botiltak med døgnbemanning som tiltak er at barnevernstjenesten etter en konkret vurdering kommer til at det kommunale botiltaket vil være forsvarlig og til det enkelte barnets beste. Som i andre akuttsaker må det derfor gjøres en avveining av om risikoen for barnet kan reduseres til et akseptabelt nivå inntil saken eventuelt kan fremlegges for barneverns- og helsenemnda på vanlig måte. Dette innebærer at det også må foretas en vurdering av hvorvidt iverksettelse av et akuttvedtak vil være til barnets beste eller om det er andre måter å sikre barnet på. Å bli fjernet fra foreldrene i en akuttsituasjon vil være en stor belastning for barnet. I en del tilfeller vil akuttsituasjonen kunne avhjelpes ved at det settes inn frivillige hjelpetiltak for barnet. I så fall er vilkårene for å treffe et akuttvedtak om omsorgsovertakelse ikke oppfylt. Det bør også vurderes om barnet kan plasseres i barnets familie eller nettverk.

Departementet viser ellers til at de alminnelige reglene om midlertidig legalitetskontroll og klagebehandling av akuttvedtak i §§ 14-22 og 14-23 vil gjelde på tilsvarende måte som i andre akuttsaker dersom kommunen velger å benytte et kommunalt botiltak med døgnbemanning som tiltak.

Barnevernsloven § 1-4 gir barn en selvstendig og ubetinget rett til medvirkning i hele beslutningsprosessen, og for alle forhold som vedrører barnet. Bestemmelsen gir barnet rett på tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og en rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Videre skal barnet bli lyttet til og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Barns rett til medvirkning gjelder også ved akuttvedtak. God informasjon og dialog i forkant vil kunne bidra til at vedtaket gjennomføres på en mest mulig skånsom måte. Departementet legger til grunn at det å gi barnet opphold i et botiltak i kommunen, i noen tilfeller, kan være mindre inngripende og dramatisk enn å bli plassert for eksempel i et ordinært beredskapshjem eller en akuttinstitusjon i regi av Bufetat.

Valg av kommunalt botiltak med døgnbemanning som tiltak ved en omsorgsovertakelse

Valg av tiltak ved omsorgsovertakelser er nærmere regulert i § 5-3. Det er presisert i bestemmelsens første ledd at det skal framgå av nemndas vedtak om barnet skal bo i et «fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon». Dagens hovedregel er dermed at barnevernstjenesten må velge mellom fosterhjem og institusjon. Departementet foreslår at bestemmelsen endres ved at kommunale botiltak med døgnbemanning tas inn i bestemmelsen som et nytt og likestilt alternativ til fosterhjem og institusjon.

Dagens system innebærer at barnevernstjenesten ved behandlingen av saken i barneverns- og helsenemnda gir en faglig begrunnet vurdering av valg av tiltak. Dersom barneverns- og helsenemnda kommer til at vilkårene for omsorgsovertakelse er oppfylt, skal det framgå av nemndas vedtak om barnet skal bo i et fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon.

I omsorgsovertakelsessaker er det imidlertid ikke stilt krav om at barneverns- og helsenemnda også skal ta stilling til hvilken institusjon eller fosterhjem barnet skal gis opphold i. Dagens system bygger på at nemnda som regel overlater det konkrete tiltaksvalget til barnevernstjenesten/Bufetat. Nemnda kan likevel sette krav til tiltaket, jf. § 5-3 andre ledd andre punktum. Dette åpner for at nemnda i vedtaket også kan stille krav til hvilket tiltak som skal velges i det enkelte tilfellet. Nemnda kan for eksempel stille krav om at barnet skal gis opphold i et konkret fosterhjem i barnets slekt eller nære nettverk, eller at barnet skal gis opphold i en konkret og navngitt institusjon.

I motsetning til ved omsorgsovertakelser er det i saker etter § 6-2, der barnet utsetter sin utvikling for alvorlig fare, stilt krav om at barneverns- og helsenemnda skal ta stilling til hvilken institusjon barnet skal gis opphold i. Det framgår av bestemmelsens fjerde ledd første punktum, at nemnda bare kan treffe vedtak dersom institusjonen er «faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig hjelp». Dette innebærer at nemnda i disse sakene må gjøre en konkret og individuell vurdering av den enkelte institusjonen opp mot det enkelte barnets behov, og at nemnda i vedtaket må utpeke en bestemt og navngitt institusjon.

Etter departementets vurdering bør det stilles krav om at nemnda ved bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser etter § 5-1 tar stilling til om det kommunale botiltaket kan gi barnet forsvarlig omsorg. Departementet viser blant annet til

at det i tidligere utredninger og høringer er det blitt vist at kommunene kan ha sterke økonomiske insentiver til å benytte egne botiltak, når kommunen først har etablert et slikt tiltak, og at dette i for stor grad kan påvirke tiltaksvalget. Av hensyn til barnets og foreldrenes rettssikkerhet foreslår departementet derfor at det i nytt § 5-3 fjerde ledd presiseres at barneverns- og helsenemnda bare kan treffe vedtak om opphold i et kommunalt botiltak med døgnbemanning dersom botiltaket er «faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig omsorg».

Dette innebærer at kommunen må redegjøre for valget av tiltak, og nemnda må gjøre en konkret og individuell vurdering av det kommunale botiltaket opp mot det enkelte barnets behov for omsorg. Barnet kan bare gis opphold i et kommunalt botiltak med døgnbemanning dersom det framgår direkte av nemndas vedtak at barnet skal gis opphold i et konkret og navngitt kommunalt botiltak.

Departementet foreslår også at det presiseres i § 5-3 at det kommunale botiltak må være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten til å ta imot barn på grunnlag av vedtak etter § 5-1 og 4-2. Denne presiseringen tilsvarer ordlyden i § 6-2 fjerde ledd, andre punktum.

Departementet viser også til at momentene i § 5-3 andre ledd, også vil gjelde ved bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning. Dette innebærer at det i vurderingen av et kommunalt botiltak med døgnbemanning blant annet skal legges vekt på barnets mening, barnets identitet og behov for omsorg i et stabilt miljø, behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse og barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Videre skal det legges vekt på hvor lenge det er antatt at omsorgsovertakelsen skal vare, og på barnets samvær og kontakt med foreldrene, søsken og andre personer som barnet har nær tilknytning til.

Det må forutsettes at kommunen på forhånd har avklart og dokumentert hva som er foreldrenes og barnets syn på valg av et kommunalt botiltak som tiltak, før kommunen fremmer dette som et forslag for nemnda. Etter departementets vurdering bør det imidlertid ikke stilles et lovkrav om at ungdommen eller foreldrene må samtykke til valg av kommunalt botiltak med døgnbemanning som tiltak. Departementet understreker samtidig at de generelle bestemmelsene i §§ 1-3 og 1-4 om barnets beste og barnets rett til medvirkning gjelder ved valg av kommunale botiltak med døgnbemanning som tiltak. Foreldrenes synspunkter og barnets mening om det å benytte et kommunalt botiltak med døgnbemanning som tiltak vil være svært sentrale momenter i vurderingen av om et kommunalt botiltak vil være et egnet og forsvarlig tiltak og som vil være til barnets beste. Som et generelt utgangspunkt legger departementet til grunn at et kommunalt botiltak med døgnbemanning vil være lite egnet som tiltak dersom barnet motsetter seg å bo et slikt tiltak, men heller foretrekker å bo i et fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon.

Departementet viser til forslag til endringer i barnevernsloven § 5-3.

Generelle krav ved anvendelse av kommunale botiltak med døgnbemanning

Etter departementets vurdering bør de alminnelige reglene om kommunale botiltak med døgnbemanning i barnevernsloven kapittel 9 A og i enkelte andre bestemmelser i loven,

gjelde også ved bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning som tiltak ved omsorgsovertakelse etter §§ 5-1 eller 4-2. Dette er ivaretatt gjennom forslaget om å ta kommunale botiltak med døgnbemanning inn i § 5-3 første ledd.

Dette innebærer at bestemmelsene i kapittel 9 A om botiltakets ansvar for forsvarlig omsorg og beskyttelse, om barns rettigheter, om adgangen til grensesetting ut fra omsorgsansvaret og hensynet til trygghet og trivsel, om saksbehandling og klage, om barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn i kommunale botiltak med døgnbemanning, vil gjelde også for kommunale botiltak som godkjennes for å kunne ta imot barn på grunnlag av vedtak om omsorgsovertakelse. Også kravene i § 9 A-5 om at barn bare kan gis opphold i botiltak som på forhånd er godkjent av Bufetat, og det generelle kravet til forsvarlig bemanning og kompetanse, vil gjelde for kommunale botiltak som skal kunne ta imot barn etter et vedtak om omsorgsovertakelse.

I tillegg vil kravene til politiattest i § 12-11 andre ledd, og reglene for statlig tilsyn i barnevernsloven kapittel 17 gjelde også for kommunale botiltak med døgnbemanning som er godkjent for og benyttes ved omsorgsovertakelser.

Kravene til statlig godkjenning og tilsyn er viktige virkemidler for å ivareta rettssikkerheten til barn ved bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning etter §§ 5-1 og 4-2. Ved behandlingen av søknader om godkjenning må Bufetat vurdere om det kommunale botiltaket vil være i stand til å gi barna forsvarlig omsorg, etter den hjemmelen det søkes om godkjenning for. Dette innebærer at Bufetat blant annet må vurdere den fysiske utformingen av tiltaket, hvilke oppfølgingsbehov barna har og at botiltaket har en bemanning og kompetanse som er forsvarlig. Botiltaket må også ha en stillingsplan som sikrer kontinuitet for barna og en faglig forsvarlig drift. Godkjenning forutsetter at Bufetat legger til grunn at tiltaket vil bli drevet i samsvar med barnevernsloven og bestemmelser i forskrift, og bare dersom botiltaket ellers vil bli drevet på en forsvarlig måte. Det skal framgå av godkjenningen hvilke hjemler og hvor mange plasser tiltaket er godkjent for.

Ved behandlingen av søknader om godkjenning, kan det for eksempel være behov for å stille krav om at tiltaket må være innrettet med tanke på at én beboer må kunne skjermes fra andre beboere i en innflyttingsfase ved akutte flyttinger, og at tiltaket må ha personell med særlig kompetanse i å handtere barn i en krisesituasjon. Dette kan for eksempel være aktuelt dersom tiltaket også skal godkjennes for opphold etter § 4-2.

Barnevernstjenestens ansvar og oppfølging etter en omsorgsovertakelse

Ansvaret for barnet etter et vedtak om omsorgsovertakelse etter §§ 5-1 eller 4-2, er nærmere regulert i § 5-4. I første ledd er det presisert at det er barnevernstjenesten som etter et vedtak om omsorgsovertakelse har omsorgsansvaret for barnet. Det er også presisert at barnevernstjenesten skal gi barnet forsvarlig omsorg og ta avgjørelser på vegne av barnet. Dette gjelder med mindre avgjørelsen ligger til foreldrene etter tredje ledd eller til vergen.

Andre ledd regulerer forholdet mellom barnevernstjenesten og fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor. Det framgår av bestemmelsen at fosterforeldrene eller

institusjonen utøver omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten, og at de kan treffe alle avgjørelser på vegne av barnet som omfattes av barnevernstjenestens myndighet etter første ledd annet punktum. Det er også presisert at fosterforeldrene og institusjonen skal utøve omsorgen i samarbeid med barnevernstjenesten, og at vesentlige avgjørelser skal avklares med den. Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes eller institusjonens vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene eller institusjonen rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.

Etter departementets vurdering bør de alminnelige ansvarsreglene etter en omsorgsovertakelse gjelde også for kommunale botiltak med døgnbemanning. Departementet foreslår på denne bakgrunn at kommunale botiltak med døgnbemanning tas inn i § 5-4 andre ledd på lik linje med fosterforeldre og institusjon.

Departementet viser også til at de alminnelige reglene om barnevernstjenestens oppfølgingsansvar etter en omsorgsovertakelse vil gjelde også der barnet gis opphold i et kommunalt botiltak med døgnbemanning. Departementet viser særlig til bestemmelsene i §§ 8-2 og 8-3 om oppfølging av barn og foreldre etter akuttvedtak om oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om omsorgsovertakelse.

Departementet viser til forslagene til endringer i barnevernsloven § 5-4.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår i dette høringsnotatet at kommuner som ønsker det kan etablere kommunale botiltak med døgnbemanning som tiltak ved ordinære og akutte omsorgsovertakelser. Slik etablering er frivillig for kommunene, og kommunene har det fulle faglige og finansielle ansvaret for tiltaket. Kommunene vil dermed ha betydelige etablerings- og driftskostnader.

Kommunale botiltak brukt ved omsorgsovertakelser vil i all hovedsak bli benyttet i tilfeller der ungdommen ellers ville hatt opphold i barnevernsinstitusjon, beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem gjennom Bufetat, eller i et kommunalt fosterhjem. Gitt tiltakets karakter og målgruppe, vil alternativet særlig være plasser i omsorgs- eller akuttinstitusjon innenfor Bufetats tilbud. Dette er plasser der kommunene i dag betaler en betydelig egenandel til Bufetat, men der egenandelen likevel utgjør en mindre del (30-40 prosent) av Bufetats samlede gjennomsnittskostnader for tiltakene. Selv om det kan være flere andre effektivitetsgevinster ved å ha omsorgs- eller akutttiltakene i egen kommune, som reiseutgifter og liknende, og at kommunene kan vektlegge faglige hensyn sterkt, vurderer departementet derfor at den årlige etableringen av nye kommunale botiltak til bruk ved omsorgsovertakelser, vil være begrenset.

Hensynet til effektiv drift og kapasitetsutnyttelse, tilsier også at tiltaket i utgangspunktet vil være mest relevant for større kommuner og kommunesamarbeid. Når et slikt tiltak først er etablert, vil samtidig disse hensynene kunne påvirke kommunenes vurderinger av hvorvidt de skal benytte et kommunalt botiltak eller et tilbud levert av Bufetat, noe som tilsier en tydelig innramming av og kontroll med bruken.

Konsekvensene for Bufetat av at kommunene etablerer og benytter kommunale botiltak, vil i hovedsak være redusert etterspørsel etter fosterhjem, institusjonsplasser og/eller beredskapshjem. Dette vil kunne redusere kapasitetsutfordringene i tilbudet og bedre forutsetningene for å ivareta bistandsplikten. Bufetats utgifter, samt inntekter fra kommunenes egenandeler, vil reduseres, men departementet vurderer at disse konsekvensene vil ha et begrenset omfang.

Det foreslås å stille krav om godkjenning av de kommunale botiltakene. Dette kan føre til noe mer arbeid for Bufetat. Det antas imidlertid at det vil etableres få tiltak per år, og at effekten på Bufetats ressursbruk ikke vil være vesentlig. Eventuelle merkostnader for Bufetat, vil dekkes innenfor gjeldende rammer. Dersom kommunene anvender et kommunalt botiltak i stedet for tiltak levert av Bufetat, vil dette også redusere ressursbruken på saksbehandling i Bufetat ifm. valg av tiltak.

Departementet foreslår at reglene for statlig tilsyn i barnevernsloven kapittel 17 skal gjelde for kommunale botiltak som skal benyttes ved omsorgsovertakelser. Gitt at departementet vurderer at de fleste ungdommer som vil være aktuelle for dette tiltaket, alternativt ville hatt opphold i Bufetats institusjoner eller i beredskapshjem, vil det ikke kreves mer tilsynsressurser i form av antall tilsyn, men det kan komme noen flere tilsynslokasjoner. Regjeringen har også bevilget 1,8 mill. kroner til statsforvalteren for å føre tilsyn fra 2027 med kommunale botiltak som et frivillig hjelpetiltak, som i praksis vil være de samme tiltakene som i dette lovforslaget.

I noen tilfeller, der de kommunale botiltakene anvendes for ungdommer som alternativt ville ha hatt et annet tiltak, eksempelvis et kommunalt fosterhjem, vil det påløpe merutgifter for statsforvalter, men departementet vurderer ikke omfanget av dette som vesentlig. Eventuelle merkostnader for statsforvalter, vil dekkes innenfor gjeldende rammer.

Det foreslås at det skal stilles krav om politiattest for personer som skal jobbe i de kommunale botiltakene. Målgruppen er i all hovedsak barn og unge med tiltak som allerede i dag krever politiattest, og opprettelsen av slike tiltak vil derfor ikke ha betydning for utstedelse av politiattester.

Departementet foreslår at det stilles krav om at barneverns- og helsenemnda skal ta stilling til om det kommunale botiltaket, faglig og materielt, er egnet til å ivareta barnets behov, og at den kommunale barnevernstjenesten allerede ved undersøkelsen av barnets omsorgssituasjon, og i forberedelsen av saken for nemnda, må vurdere og begrunne hvorvidt det kommunale botiltaket vil være et forsvarlig og egnet tiltak for barnet. Dette innebærer ikke noen endringer i ressursbruk hos nemnda eller i de kommunale barnevernstjenestene, da det er en del av prosessen knyttet til alle omsorgsovertakelser også i dag.

7 Forslag til lovendringer

§ 5-3 første ledd første punktum skal lyde:

Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak om omsorgsovertakelse, skal det fremgå av vedtaket om barnet skal bo i et *fosterhjem, på en barnevernsinstitusjon eller i et kommunalt botiltak med døgnbemanning.*

Nytt § 5-3 fjerde ledd skal lyde:

Nemnda kan treffe vedtak om at barnet skal bo i et kommunalt botiltak med døgnbemanning bare dersom botiltaket er faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig omsorg. Botiltaket skal være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten til å ta imot barn på grunnlag av vedtak etter denne bestemmelsen.

§ 5-4 andre ledd skal lyde:

Fosterforeldrene, institusjonen eller det kommunale botiltaket med døgnbemanning der barnet bor, utøver omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten og kan treffe alle avgjørelser på vegne av barnet som omfattes av barnevernstjenestens myndighet etter første ledd annet punktum. Fosterforeldrene, institusjonen og det kommunale botiltaket skal utøve omsorgen i samarbeid med barnevernstjenesten, og vesentlige avgjørelser skal avklares med den. Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes, institusjonens eller det kommunale botiltakets vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene, institusjonen eller det kommunale botiltaket rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.

8 Merknader til bestemmelsene

Til 5-3

Første ledd regulerer hvilke typer tiltak som er aktuelle ved en omsorgsovertakelse. Bestemmelsen endres ved at kommunale botiltak med døgnbemanning tas inn som et likestilt alternativ til fosterhjem og barnevernsinstitusjon.

Fjerde ledd er nytt. Bestemmelsen innebærer at kommunale botiltak med døgnbemanning bare kan benyttes som tiltak ved en omsorgsovertakelse etter § 5-1 dersom barneverns- og helsenemnda har tatt stilling til dette. Det må framgå av nemndas vedtak at barnet skal gis opphold i et konkret og navngitt kommunalt botiltak. I første punktum er det vist til at nemnda bare kan treffe vedtak om at barnet skal bo i et kommunalt botiltak med døgnbemanning dersom botiltaket er faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig omsorg. I andre punktum er det presisert at det kommunale botiltaket skal være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten til å ta imot barn på grunnlag av vedtak etter denne bestemmelsen.

Til § 5-4

Andre ledd endres ved at kommunale botiltak med døgnbemanning tas inn i bestemmelsen. Bestemmelsen presiserer at det kommunale botiltaket med døgnbemanning utøver omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten, og at botiltaket kan treffe alle avgjørelser på vegne av barnet som omfattes av barnevernstjenestens myndighet etter første ledd annet punktum. Andre punktum presiserer at det kommunale botiltaket skal utøve omsorgen i samarbeid med

barnevernstjenesten, og at vesentlige avgjørelser skal avklares med barnevernstjenesten. Tredje punktum presiserer at dersom barnevernstjenesten mener at det kommunale botiltakets vurderinger ikke er til barnets beste, skal det kommunale botiltaket rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.

9 Forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning

9.1 Innledning

Reglene om kommunale botiltak med døgnbemanning i barnevernsloven kapittel 9 A bygger i stor grad på det regelverket som gjelder for barnevernsinstitusjoner. Samtidig er reglene tilpasset at botiltakene er beregnet for ungdom med færre problembelastninger og mindre omfattende behov for faglig oppfølging enn ungdom i barnevernsinstitusjon. Reglene er også tilpasset at det er kommunene som er ansvarlig for etablering og drift av slike tiltak og som vil ha det hele og fulle ansvaret. Dette innebærer at reglene og kravene til kommunale botiltak med døgnbemanning i kapittel 9 A er enklere og mindre omfattende enn reglene for barnevernsinstitusjoner i lovens kapittel 10.

Departementet har fastsatt flere forskrifter med nærmere regler om barnevernsinstitusjoner. Blant annet gir *Forskrift om krav til kvalitet og godkjenning av barnevernsinstitusjoner* (kvalitets- og godkjenningsforskriften) nærmere regler om godkjenning og kontroll av barnevernsinstitusjoner, krav til institusjoner og regler om internkontroll. I *Forskrift om tilsyn med tjenester og tiltak til barn i barnevernsinstitusjoner m.m. (tilsynsforskriften)*, er det fastsatt nærmere regler om innholdet i og gjennomføringen av statsforvalterens tilsyn med institusjonene. Forskriften inneholder blant annet krav til regelmessig stedlig tilsyn og krav om samtaler med barn.

Departementet kan med hjemmel i § 9 A-7 gi forskrift med nærmere krav til kvalitet, godkjenning, bemanning og kompetanse, innholdet i barns rettigheter, gjennomføring av grensesetting og om saksbehandling og klagebehandling ved opphold i kommunale botiltak med døgnbemanning. Videre kan departementet med hjemmel i § 17-3 gi forskrift om gjennomføring av tilsyn.

Etter departementets vurdering bør det på tilsvarende måte som på institusjonsområdet fastsettes en forskrift med utfyllende bestemmelser om kommunale botiltak med døgnbemanning. Departementet har ved utformingen av forskriften sett hen de reglene som er fastsatt for barnevernsinstitusjoner i kvalitets- og godkjenningsforskriften og i tilsynsforskriften. Etter departementets vurdering bør forskriften utformes med tanke på at kommunale botiltak med døgnbemanning er et annet type tiltak og som er beregnet for en noe annen målgruppe. Forskriften er utformet med tanke på at den skal gjelde for alle kommunale botiltak med døgnbemanning etter kapittel 9 A.

9.2 Formål og virkeområde

Etter departementets vurdering bør ny forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning inneholde en bestemmelse om hva som er formålet med forskriften, jf. forslag til ny § 1.

Departementet foreslår at det presiseres at formålet med forskriften er å bidra til at kommunale botiltak med døgnbemanning oppfyller krav i barnevernsloven og gir barn som bor i slike tiltak forsvarlig omsorg og beskyttelse under oppholdet.

Departementet foreslår videre at forskriftens virkeområde defineres gjennom en henvisning til kapittel 9 A i barnevernsloven om kommunale botiltak med døgnbemanning, jf. forslag til ny § 2. Dette innebærer at forskriften vil omfatte alle kommunale botiltak med døgnbemanning som benyttes som et barnevernstiltak etter barnevernsloven § 3-2. Dersom det åpnes for bruk av kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser etter §§ 5-1 og 4-2, vil forskriften omfatte også disse botiltakene.

Forskriften regulerer ikke kommunale botiltak som benyttes som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernsloven § 3-1. Det er imidlertid ikke noe i veien for at kommuner benytter et kommunalt botiltak med døgnbemanning godkjent etter § 9 A-5 som et tiltak også etter § 3-1. Barnevernsloven er heller ikke til hinder for at en kommune benytter et godkjent kommunalt botiltak med døgnbemanning også som et tiltak etter annet lov- og regelverk.

9.3 Godkjenning og kontroll

Departementet foreslår at regler om godkjenning og kontroll av kommunale botiltak med døgnbemanning reguleres i kapittel 2.

Kravene til godkjenning er nærmere regulert i § 3. I første ledd er det presisert at kommunale botiltak med døgnbemanning etter barnevernsloven kapittel 9 A, bare kan benyttes som et tiltak etter barnevernsloven § 3-2 dersom botiltaket er godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten etter barnevernsloven § 9 A-5 første ledd.

Bestemmelsens annet ledd angir noen overordnede krav som må være oppfylt for at et kommunalt botiltak skal kunne godkjennes, jf. annet ledd bokstav a) til c). Godkjenning kan bare gis dersom det kommunale botiltaket vil

- a) oppfylle de kravene som følger av barnevernsloven og av denne forskriften,
- b) gi barn forsvarlig omsorg og beskyttelse, og ellers
- c) vil bli drevet på en forsvarlig måte.

Det følger av § 9 A-1 første ledd, at kommunale botiltak med døgnbemanning skal gi barn som oppholder seg i tiltaket forsvarlig omsorg og beskyttelse. Også det generelle forsvarlighetskravet i § 1-7 innebærer at barn som oppholder seg i et kommunalt botiltak skal gis forsvarlig omsorg og beskyttelse. Videre kan et kommunalt botiltak bare godkjennes dersom tiltaket drives i samsvar med barnevernsloven med forskrifter og ellers drives på en forsvarlig måte. Dette følger av henvisningen til § 10-19 i § 9 A-5.

Etter departementets vurdering er kravene for godkjenning likevel så grunnleggende at de bør fremgå også av forskriften.

På tilsvarende måte som i kvalitets- og godkjenningsforskriften foreslår departementet at bestemmelsen utformes med tanke på at Bufetat som godkjenningsmyndighet må ta stilling til om kravene er oppfylt før institusjonen er godkjent. Dette innebærer at bestemmelsen tar utgangspunkt i hvilke krav institusjonen må oppfylle for å bli godkjent.

Departementet foreslår en egen bestemmelse om godkjenningsmyndighet og klageinstans, jf. forslag til ny § 4. Det framgår av første ledd første punktum at regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvar for å treffe vedtak om godkjenning av kommunale botiltak med døgnbemanning, og om bortfall av godkjenning og fastsetting av frist for retting av mangler. Departementet foreslår at det presiseres at Bufetats vedtak skal sendes i kopi til statsforvalter.

Forholdet til Oslo kommune er nærmere regulert i barnevernsloven § 16-6. Det framgår av bestemmelsen, at lovens bestemmelser om Barne-, ungdoms- og familieetatens oppgaver og myndighet ikke gjelder Oslo kommune, men at etatens oppgaver og myndighet skal ivaretas av kommunen. Departementet foreslår på denne bakgrunn at det i § 4 annet ledd presiseres at de oppgavene som etter denne forskriften er lagt til regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten i Oslo kommune ivaretas av kommunen.

Videre framgår det av tredje ledd at vedtak om godkjenning og bortfall av godkjenning kan påklages til sentralt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten. Dette gjelder også vedtak truffet av Oslo kommune, jf. barnevernsloven § 6-6 første ledd, andre punktum. Det er presisert i bestemmelsen at klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem, jf. forvaltningsloven § 29.

Departementet foreslår en egen bestemmelse med krav til hva en søknad om godkjenning skal inneholde, jf. forslag til § 5. I første ledd er det presisert at kommuner kan søke regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten om godkjenning av et kommunalt botiltak med døgnbemanning etter barnevernsloven kapittel 9 A.

I annet ledd er det presisert at søknaden skal inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere om vilkårene for godkjenning er oppfylt. Søknaden må derfor blant gi en beskrivelse av hvilken eller hvilke hjemler søknaden gjelder for, hvilken målgruppe det kommunale botiltaket retter seg mot og hvilken bemanning og kompetanse det skal være i det kommunale botiltaket. Det vil ofte være naturlig og praktisk å sende søknaden om godkjenning før det kommunale botiltaket er ferdig etablert. Departementet foreslår derfor at det presiseres at søknaden kan sendes før tiltaket er ferdig etablert.

I tredje ledd er det presisert at det må fremmes ny søknad om godkjenning før det foretas «vesentlige endringer av virksomheten». Dette innebærer blant annet at vesentlig omlegging, utvidelse eller flytting av botiltaket forutsetter at kommunen først fremmer en ny søknad til Bufetat. Det samme gjelder dersom kommunen ønsker å endre hvilken eller hvilke hjemler botiltaket skal være godkjent for. Det kreves derfor ny godkjenning dersom kommunen ønsker at tiltaket i tillegg til opphold etter § 3-2, også skal kunne ta imot opphold etter §§ 5-1 eller 4-2.

Departementet foreslår en egen bestemmelse om opplysningsplikt og etterfølgende kontroll, jf. forslag til ny § 6. Første ledd presiserer at regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten etter at godkjenning er gitt, når som helst og på den måten som regionen finner hensiktsmessig, kan føre kontroll med at vilkårene for godkjenning er til stede. Videre er det presisert i bestemmelsen at etaten kan undersøke alle sider av virksomheten, og at den uten hinder av taushetsplikt kan innhente alle relevante opplysninger.

Andre ledd presiserer at kommunen av eget initiativ og uten ugrunnet opphold skal informere regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten om forhold som kan ha betydning for godkjenningen.

Departementet foreslår en egen bestemmelse om bortfall av godkjenning, jf. forslag til § 7. I første ledd er det presisert at dersom botiltaket ikke lenger oppfyller vilkårene for godkjenning, skal regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten treffe vedtak om bortfall av godkjenning. Dette samsvarer med barnevernsloven § 10-19 fjerde ledd. Departementet foreslår videre at det i stedet kan fastsettes en frist for retting av de mangler som medfører at vilkårene for godkjenning ikke er oppfylt dersom det anses forsvarlig ut fra hensynet til barna som bor i tiltaket.

9.4 Krav til kommunale botiltak med døgnbemanning

Departementet foreslår et kapittel 3 med bestemmelser med utfyllende krav til kommunale botiltak.

For å få en naturlig sammenheng mellom barnevernsloven og forskriften foreslår departementet at det presiseres i § 8 første ledd at kommunale botiltak med døgnbemanning må oppfylle de kravene som følger av § 9 A-5 i barnevernsloven, og at botiltaket ellers må være fysisk utformet og materielt utstyrt slik at tiltaket kan gi barna forsvarlig omsorg og beskyttelse.

Henvisningen til § 9 A-5 er knyttet til krav til godkjenning, og til det generelle kravet om at det kommunale botiltaket skal ha forsvarlig bemanning og kompetanse og en stillingsplan som sikrer kontinuitet for barna og en faglig forsvarlig drift. I tillegg er det i § 9 A-5 stilt krav om at botiltaket skal ha en leder og en stedfortreder for lederen, og at botiltaket skal sørge for at de ansatte får nødvendig faglig veiledning og opplæring.

Det generelle kravet om forsvarlig bemanning og kompetanse innebærer at kommunen og Bufetat må gjøre konkrete vurderinger av kompetansebehovet ved det enkelte botiltaket. Hva som kreves for at botiltaket skal anses å ha forsvarlig bemanning og kompetanse må vurderes konkret, blant annet ut fra målgruppe og hvor mange plasser botiltaket skal kunne gi opphold til. I utgangspunktet er det ikke stilt konkrete krav om at ansatte i kommunale botiltak med døgnbemanning skal ha en bestemt utdanning eller yrkesbakgrunn. I enkelte tilfeller kan det være grunn til å stille krav om at botiltaket må ha ansatte med spesifikk fagkompetanse, eller at tiltaket har tilgang til personell eller tjenester med slik kompetanse. Dersom botiltaket skal godkjennes for akutte omsorgsovertakelser må botiltaket blant annet ha nødvendig kompetanse innen krisehåndtering og stresshåndtering, og tiltaket må kunne anvende faglige metoder

beregnet for denne målgruppen. Botiltakene må også kunne anvende metoder og ha kompetanse på å fremme barnets utvikling gjennom systematisk og nødvendig utviklingsstøtte og skape trygghet og mestring.

Det framgår av § 9 A-5 første ledd at reglene for godkjenning i barnevernsinstitusjoner i § 10-19 gjelder «så langt de passer».

På tilsvarende måte som barneverninstitusjoner, kan også kommunale botiltak med døgnbemanning godkjennes for flere målgrupper og opphold etter flere hjemler samtidig. Også kommunale botiltak kan bestå av flere avdelinger som er godkjent for flere målgrupper og hjemler samtidig (§§ 3-2, 4-2 og 5-1).

Departementet foreslår videre at det i første ledd presiseres at det kommunale botiltaket ellers er fysisk utformet og materielt utstyrt slik at botiltaket kan gi barna forsvarlig omsorg og beskyttelse.

Departementet foreslår i andre ledd at botiltaket må kunne følge opp barnas behov for skole, helse- og omsorgstjenester, andre velferdstilbud og fritidsaktiviteter. I tredje ledd foreslår departementet å stille krav om at alle barn skal gis tilbud om enkeltrom.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en ny bestemmelse som stiller krav om at det kommunale botiltaket skal ha rutiner som sikrer beboerne forsvarlig omsorg og beskyttelse, jf. § 9. Departementet foreslår at det stilles krav om at botiltaket skal ha rutiner som

- a) sikrer barnas rett til deltakelse og innflytelse i botiltakets daglige rutiner og gjøremål,
- b) legger til rette for at barnas rett til medisinsk tilsyn og behandling ivaretas,
- c) legger til rette for at barna får oppfylt rettigheter etter opplæringsloven,
- d) legger til rette for at barna som er over opplæringspliktig alder og som ikke er i videregående opplæring, får et annet egnet dagtilbud,
- e) som ivaretar krav til oppbevaring og behandling av personopplysninger.

Når det gjelder videregående opplæring, vil departementet vise til at ungdom som flytter til eller fra tiltak utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernsloven, kan søke inntak til videregående opplæring også utenfor de ordinære søknadsfristene. Dette følger av § 4-9 sjette ledd i forskriften til opplæringsloven, som trådte i kraft 1. august 2016. Dette innebærer at det kommunale botiltaket bør legge til rette for at de som ønsker videregående opplæring får mulighet til å søke og å eventuelt benytte seg av rett til videregående opplæring istedenfor et annet egnet dagtilbud.

9.5 Tilsyn

Statens helsetilsyn og statsforvalteren har ansvar for å føre tilsyn med barnevernet etter reglene i barnevernsloven kapittel 17. Ved behandlingen av prop. 83 L ble det også vedtatt endringer i kapittel 17 som presiserer at tilsynsansvaret også omfatter kommunale botiltak med døgnbemanning. Kjernen i tilsynsansvaret er å føre kontroll med at kommunen og det kommunale botiltaket oppfyller de kravene som er fastsatt i lov eller

forskrift. På tilsvarende måte som med barn i barnevernsinstitusjoner omfatter tilsynet også å føre kontroll med at den enkelte ungdommen som bor et i et kommunalt botiltak med døgnbemanning får forsvarlig omsorg og beskyttelse under hele oppholdet («individtilsyn»).

Departementet foreslår at det på tilsvarende måte som med barnevernsinstitusjoner fastsettes enkelte utfyllende regler om tilsynet med kommunale botiltak med døgnbemanning. Bestemmelsene i kapittel 4 bygger i stor grad på tilsvarende bestemmelser om tilsyn med barnevernsinstitusjoner i tilsynsforskriften.

Departementet foreslår at formålet med tilsynet og hva som er tilsynsmyndighetenes oppgaver og ansvar presiseres i forskriftens §§ 10 og 11. Departementet foreslår at det i § 10 presiseres at formålet med tilsynet er å føre kontroll med at kommunale botiltak med døgnbemanning oppfyller krav i barnevernsloven og forskrifter til loven, og gir det enkelte barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse. I tillegg skal tilsynet bidra til at det enkelte barnet behandles hensynsfullt og med respekt for sin personlige integritet, og at rettssikkerheten til barnet blir ivaretatt. Tilsynet skal også bidra til at hensynet til barnets beste og barns rett til å medvirke blir ivaretatt.

I § 11 første ledd er det presisert at Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med kommunale botiltak med døgnbemanning, og at statsforvalteren ved utøvelse av tilsynet er underlagt Helsetilsynet.

I andre ledd er det presisert at statsforvalter skal føre tilsyn med at kommunale botiltak med døgnbemanning følger barnevernsloven og forskrifter til loven. I tredje ledd er det presisert at tilsynet også omfatter å føre kontroll med at botiltaket gir det enkelte barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse, og at statsforvalter ved utøvelse av tilsynet skal ha oppmerksomhet rettet mot alle forhold som har betydning for barnas utvikling, trivsel, velferd og rettssikkerhet. Det er også vist til enkelte forhold som statsforvalteren kontrollerer:

- a) at det foreligger et gyldig vedtak for oppholdet,
- b) at botiltaket ivaretar forutsetninger i barnevernstjenestens eller nemndas vedtak,
- c) at det foreligger planer for det enkelte barn i samsvar med barnevernslovens kapittel 8
- d) at botiltaket ivaretar det enkelte barnets rettigheter
- e) at botiltaket ivaretar det enkelte barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn
- f) at botiltaket følger opp samiske barns særlige rett til å ivareta språklig og kulturell bakgrunn på en hensiktsmessig måte ut fra formålet med oppholdet og botiltakets målsetting og rammer.

Departementet understreker samtidig at det er barnevernstjenesten og det enkelte kommunale botiltaket som har det løpende ansvaret for at det enkelte barnet til enhver tid

gis forsvarlig omsorg og beskyttelse. Kjernen i tilsynsmyndighetenes ansvar er å føre kontroll med at kommunale botiltak med døgnbemanning følger barnevernsloven og forskrifter til loven, og at botiltaket gir det enkelte barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse. Statsforvalteren skal ved utøvelse av tilsynet ha sin oppmerksomhet rettet mot alle forhold som har betydning for barnas utvikling, trivsel, velferd og rettssikkerhet.

Departementet foreslår også egne bestemmelser om planlegging og gjennomføring av tilsyn, om stedlig tilsyn og om tilsynssamtaler med barn, jf. §§ 12, 13 og 14. Disse bestemmelsene tilsvarende bestemmelsene i tilsynsforskriften.

Departementet foreslår å videreføre utgangspunktet om at statsforvalteren skal vurdere behovet for tilsyn på grunnlag av en risikovurdering, jf. forslag til § ny 12 første ledd. Utover de kravene til tilsynet som følger forskriften eller av føringer og prioriteringer gitt av Statens helsetilsyn, kan den enkelte statsforvalter dermed prioritere tilsynsressurser ut fra en tilsynsfaglig risikovurdering. Dette omfatter både prioriteringer av behovet for å føre tilsyn med kommunale botiltak med døgnbemanning, og hvilke temaer og forhold det er grunn til å prioritere ved tilsynet.

Det er også viktig at statsforvalterne gjennomfører tilsynet med utgangspunkt i et brukerperspektiv, altså at statsforvalterne særlig prioriterer områder med stor betydning for barnas omsorg, beskyttelse, velferd og rettssikkerhet. Når tilsynet planlegges, skal statsforvalteren ta utgangspunkt i de mest sårbare områdene ved det kommunale botiltaket, og prioritere temaer med betydning for om ungdommene får forsvarlige tjenester og tiltak i tråd med forutsetningene for oppholdet.

Departementet foreslår at det i § 12 andre ledd presiseres at statsforvalteren kan undersøke alle sider av virksomheten som har betydning for at det kommunale botiltaket yter tjenester og tiltak som er forsvarlige og til det enkelte barnets beste. Departementet foreslår videre at det presiseres i bestemmelsen at statsforvalteren kan innhente alle opplysninger som er nødvendig for å gjennomføre tilsynet. Bestemmelsen viser til bestemmelsen i barnevernsloven § 17-4 om tilsynsmyndighetenes tilgang til taushetsbelagte opplysninger. Det følger av bestemmelsen at både kommunen og det kommunale botiltaket har plikt til å gi de opplysningene statsforvalteren ber om. Det er statsforvalteren som vurderer hvilke opplysninger som er nødvendig å innhente i det enkelte tilfellet.

Selv om det som utgangspunkt er statsforvalteren selv som vurderer tilsyn på grunnlag av en risikovurdering, foreslår departementet i § 12 tredje ledd enkelte forhold som skal følges opp av statsforvalteren. For det første skal statsforvalteren alltid følge opp hendelser som innebærer fare for liv eller helse. For det andre foreslår departementet at det presiseres i bestemmelsen at statsforvalteren også alltid skal følge opp dersom statsforvalteren blir kjent med forhold som tilsier at barn ikke gis forsvarlig omsorg og beskyttelse. Hvordan statsforvalteren skal følge opp avhenger av hva saken gjelder, og hvilke opplysninger statsforvalteren er blitt kjent med. Ofte vil det være naturlig å følge opp ved å åpne en tilsynssak mot det kommunale botiltaket og mot barnevernstjenesten. I fjerde ledd er det presisert at statsforvalteren skal utarbeide en skriftlig rapport etter hvert tilsyn.

I § 13 er det stilt krav om gjennomføring av stedlig tilsyn med alle kommunale botiltak med døgnbemanning. I første ledd er det presisert at statsforvalteren skal føre et regelmessig stedlig tilsyn med botiltakene. Dette kravet er et unntak fra hovedregelen om at statsforvalter skal utøve tilsynet på bakgrunn av risikovurderinger. På tilsvarende måte som med institusjonene er det stilt krav om at statsforvalteren skal føre stedlig tilsyn så ofte som nødvendig, men minst to gang hvert år. Det er også presisert at tilsynet skal legges til et tidspunkt der det kan forventes at barna er til stede. I tillegg skal statsforvalteren sørge for at det enkelte barn gis tilstrekkelig og tilpasset informasjon om tilsynet, herunder om at barnet kan ta kontakt med statsforvalteren også utenom det regelmessige stedlige tilsynet.

Det enkelte botiltaket skal gi de barna som bor eller oppholder seg i tiltaket forsvarlig omsorg og beskyttelse under hele oppholdet. Barnet er den som kjenner sin egen situasjon best. Som del av tilsynet er det derfor helt grunnleggende å lytte til barnets synspunkter og opplevelser av det å bo i det kommunale botiltaket. Departementet vil også vise til barn og unges rett til medvirkning etter barnevernslov §1-4. Barns rett til medvirkning gjelder i hele beslutningsprosessen og for alle forhold som vedrører barnet, ikke bare når det tas rettslige eller administrative avgjørelser. Barns rett til medvirkning gjelder dermed også i tilsynssammenheng. Barnet har en selvstendig og ubetinget rett, men ikke en plikt, til å medvirke. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Videre skal barnet bli lyttet til og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.

Som del av det stedlige tilsynet skal statsforvalter oppsøke det enkelte barnet og innhente barnets synspunkter på en måte som er tilpasset barnets alder og modenhet. Det er også viktig at statsforvalteren legger til rette for individuell kontakt, og at barna informeres om at de har rett til å snakke med statsforvalteren på en trygg måte og uten at institusjonspersonalet er til stede. Det framgår av annet ledd i barnevernsloven § 1-4, at barn skal informeres om hva opplysninger fra barnet kan brukes til og hvem som kan få innsyn i disse opplysningene. Barnet har rett til å uttale seg før det bestemmes at opplysningene skal deles, og barnets syn skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Dette gjelder også i møter med tilsynsmyndigheten. Departementet er også opptatt av at barna må gis mulighet til å uttale seg fritt om sine synspunkter i alle forhold som vedrører barnet selv under oppholdet.

På denne bakgrunnen foreslår departementet en egen bestemmelse om tilsynssamtaler med barn, jf. § 14. Det er presisert i bestemmelsen at statsforvalter som del av det stedlige tilsynet skal kontakte det enkelte barn og gi barnet tilstrekkelig og tilpasset informasjon om tilsynet. Dette gjelder også barn som ikke var til stede ved tilsynet. Barnet skal informeres om retten til å snakke med statsforvalteren alene dersom barnet ønsker det. Statsforvalteren skal legge til rette for at barnet fritt kan uttale seg om alle sider ved oppholdet, og gjennomføres på en måte som er tilpasset barnets alder og modenhet. Barnet skal gis informasjon om retten til å klage til statsforvalteren etter barnevernsloven 9 A-4, om videre oppfølging og om hvordan opplysninger fra barnet kan bli benyttet.

På samme måte som i tilsynsforskriften er det presisert i bestemmelsen at statsforvalteren ved tilsyn med samiske barn, skal ha samisk språklig eller kulturell kompetanse.

Når det gjelder adgangen til å gi pålegg og sanksjoner, viser departementet til at det framgår av kommuneloven § 30-4 første ledd, at statsforvalteren kan gi pålegg til kommunen om å rette forhold som er i strid med de bestemmelsene statsforvalteren fører tilsyn med oppfyllelsen av. Videre framgår det av barnevernsloven § 17-5 andre ledd, at dersom det avdekkes «uforsvarlig drift» ved et kommunalt botiltak med døgnbemanning, kan statsforvalteren gi botiltakets leder pålegg om å rette forholdet eller å nedlegge driften.

10 Forslag til forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning

Kapittel 1. Formål og virkeområde

1. Formål

Forskriften skal bidra til at kommunale botiltak med døgnbemanning oppfyller krav i barnevernsloven og gir barna forsvarlig omsorg og beskyttelse under oppholdet.

§ 2. Virkeområde

Forskriften omfatter alle kommunale botiltak med døgnbemanning etter barnevernsloven kapittel 9 A.

Kapittel 2. Godkjenning og kontroll

§ 3. Krav om godkjenning

Kommunale botiltak med døgnbemanning etter barnevernsloven kapittel 9 A kan bare benyttes som et tiltak etter barnevernsloven §§ 3-2, 4-2 eller 5-1 dersom botiltaket er godkjent av Barne-, ungdoms- og familieetaten.

Godkjenning kan bare gis dersom det kommunale botiltaket vil

- a) oppfylle de kravene som følger av barnevernsloven og av denne forskriften,
- b) gi barn forsvarlig omsorg og beskyttelse, og ellers
- c) vil bli drevet på en forsvarlig måte.

§ 4. Godkjenningsmyndighet og klageinstans

Regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten treffer vedtak om godkjenning av kommunale botiltak med døgnbemanning, og vedtak om bortfall av godkjenning og fastsetting av frist for retting av mangler. Vedtak om godkjenning, bortfall av godkjenning og frist for retting skal sendes i kopi til statsforvalter.

I Oslo kommune ivaretas de oppgavene som etter denne forskriften er lagt til regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten av kommunen.

Vedtak om godkjenning og bortfall av godkjenning kan påklages til sentralt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten. Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem.

§ 5. Søknad om godkjenning

Kommuner kan søke regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten om godkjenning av et kommunalt botiltak med døgnbemanning etter barnevernsloven kapittel 9 A.

Søknaden skal inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere om vilkårene for godkjenning er oppfylt. Søknad om godkjenning kan sendes før botiltaket er ferdig etablert.

Det må fremmes ny søknad om godkjenning før det foretas vesentlige endringer av virksomheten.

§ 6. Opplysningsplikt og etterfølgende kontroll

Etter at godkjenning er gitt, kan regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten når som helst føre kontroll med at vilkårene for godkjenning er til stede. Etaten kan undersøke alle sider av botiltaket, og kan uten hinder av taushetsplikt innhente alle relevante opplysninger.

Kommunen skal av eget initiativ og uten ugrunnet opphold informere regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten om forhold som kan ha betydning for godkjenningen.

§ 7. Bortfall av godkjenning

Dersom botiltaket ikke lenger oppfylder vilkårene for godkjenning, skal regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten treffe vedtak om bortfall av godkjenning. Dersom det anses forsvarlig ut fra hensynet til barn i botiltaket, kan det i stedet fastsettes en frist for retting av de manglene som fører til at vilkårene for godkjenning ikke lenger er oppfylt.

Kapittel 3. Krav til kommunale botiltak med døgnbemanning

§ 8. Generelle krav

Kommunale botiltak med døgnbemanning må oppfylle de kravene som følger av barnevernsloven § 9 A-5, og ellers være fysisk utformet og materielt utstyrt slik at botiltaket kan gi barna forsvarlig omsorg og beskyttelse.

Botiltaket må kunne følge opp barnas behov for skole, helse- og omsorgstjenester, andre velferdstilbud og fritidsaktiviteter.

Alle barn skal gis tilbud om enkeltrom.

§ 9. *Krav til rutiner*

Botiltaket skal ha rutiner som sikrer beboerne forsvarlig omsorg og beskyttelse, herunder rutiner som

- a) sikrer barnas rett til deltakelse og innflytelse i botiltakets daglige rutiner og gjøremål
- b) legger til rette for at barnas rett til medisinsk tilsyn og behandling ivaretas,
- c) legger til rette for at barna får oppfylt rettigheter til opplæring etter opplæringsloven,
- d) legger til rette for at barn som er over opplæringspliktig alder og som ikke er i videregående opplæring, får et annet egnet dagtilbud,
- e) som ivaretar krav til oppbevaring og behandling av personopplysninger.

Kapittel 4. Statlig tilsyn

§ 10. *Formålet med tilsynet*

Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at kommunale botiltak med døgnbemanning oppfyller krav i barnevernsloven og forskrifter til loven, og gir det enkelte barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse. Tilsynet skal bidra til at det enkelte barnet behandles hensynsfullt og med respekt for sin personlige integritet, og at rettssikkerheten til barnet blir ivaretatt. Tilsynet skal også bidra til at hensynet til barnets beste og barns rett til å medvirke blir ivaretatt.

§ 11. *Tilsynsmyndighetenes oppgaver og ansvar*

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med kommunale botiltak med døgnbemanning. Statens helsetilsyn skal utøve sin myndighet i samsvar med barnevernsloven og forskrifter til loven. Statsforvalteren er underlagt Statens helsetilsyn ved utøvelse av tilsyn etter denne forskriften.

Statsforvalteren skal føre tilsyn med at kommunale botiltak med døgnbemanning følger barnevernsloven og forskrifter til loven.

Tilsynet omfatter også å føre kontroll med at botiltaket gir det enkelte barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse. Statsforvalteren skal ved utøvelse av tilsynet ha sin oppmerksomhet rettet mot alle forhold som har betydning for barnas utvikling, trivsel, velferd og rettssikkerhet. Som del av tilsynet skal statsforvalteren kontrollere

- g) at det foreligger et gyldig vedtak for oppholdet,
- h) at botiltaket ivaretar forutsetninger i barnevernstjenestens eller nemndas vedtak,
- i) at det foreligger planer for det enkelte barn i samsvar med barnevernslovens kapittel 8
- j) at botiltaket ivaretar det enkelte barnets rettigheter
- k) at botiltaket ivaretar det enkelte barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn

- l) at botiltaket følger opp samiske barns særlige rett til å ivareta språklig og kulturell bakgrunn på en hensiktsmessig måte ut fra formålet med oppholdet og botiltakets målsetting og rammer.

Dersom statsforvalteren mottar klage på enkeltvedtak eller andre henvendelser fra barn og foreldre om forhold som gjelder oppholdet i botiltaket, skal statsforvalteren vurdere om klagen eller henvendelsen skal følges opp med tilsyn.

§ 12. Planlegging og gjennomføring av tilsyn

Statsforvalteren skal kontinuerlig vurdere behovet for tilsyn med botiltaket på grunnlag av risikovurderinger.

Statsforvalteren kan undersøke alle sider av virksomheten som har betydning for at botiltaket yter tjenester og tiltak som er forsvarlige og til det enkelte barnets beste. Statsforvalteren kan uten hinder av taushetsplikt innhente alle relevante opplysninger, jf. barnevernsloven § 17-4.

Dersom statsforvalteren får kunnskap om hendelser som innebærer fare for liv eller helse, skal dette snarest mulig følges opp. Det samme gjelder dersom statsforvalteren blir kjent med forhold som tilsier at barn ikke gis forsvarlig omsorg og beskyttelse.

Statsforvalteren skal utarbeide en skriftlig rapport etter hvert tilsyn.

§ 13. Stedlig tilsyn

Som del av tilsynet skal statsforvalteren føre stedlig tilsyn så ofte som nødvendig, men minst to gang hvert år.

Tilsynet skal legges til et tidspunkt der det kan forventes at barna er til stede.

Statsforvalteren skal sørge for at det enkelte barn gis tilstrekkelig og tilpasset informasjon om tilsynet, herunder om at barnet kan ta kontakt med statsforvalteren også utenom det regelmessige stedlige tilsynet.

§ 14. Tilsynssamtaler

Statsforvalteren skal ved stedlig tilsyn kontakte det enkelte barn og gi barnet tilstrekkelig og tilpasset informasjon om tilsynet. Dette gjelder også barn som ikke var til stede ved tilsynet. Barnet skal informeres om retten til å snakke med statsforvalteren alene dersom barnet ønsker det. Statsforvalteren skal legge til rette for at barnet fritt kan uttale seg om alle sider ved oppholdet, og gjennomføres på en måte som er tilpasset barnets alder og modenhet. Barnet skal gis informasjon om retten til å klage til statsforvalteren etter barnevernsloven 9 A-4, om videre oppfølging og om hvordan opplysninger fra barnet kan bli benyttet.

Ved tilsyn med samiske barn skal tilsynsmyndigheten ha samisk språklig eller kulturell kompetanse.

Kapittel 5. Ikrafttredelse

§ 15. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. januar 2027.